

DANSK LANDBRUGS RENTABILITET HALTER EFTER DE ØVRIGE EU-LANDE

Seniorrådgiver Johnny M. Andersen, Fødevareøkonomisk Institut, Københavns Universitet

Dansk landbrugs økonomiske resultat er i bedste fald middelmådigt sammenlignet med de andre EU-lande. Det viser regnskabsdata fra Farm Accountancy Data Network (FADN) for årene 2005-2007. Det er til trods for, at den tekniske formåen ligger i top. Det skyldes ikke et dårligt nettoudbytte, som derimod ligger over EU-gennemsnittet. De høje timelønninger i Danmark er således imødegået af arbejdsrationaliseringer for at nedbringe lønomkostningerne. Det fordrer imidlertid investeringer, som kun er lønsomme ved stordrift, og hermed øges den nødvendige jordbrugskapital relativt og absolut i forhold til de andre EU-lande. Den fornødne jordbrugskapital til at frembringe resultatet er imidlertid uforholdsmæssig stor i Danmark, hvilket gør det vanskeligt at tilvejebringe en rimelig rentabilitet.

Dansk landbrug beskrives ofte som førende i verden. Og der er ej heller tvivl om, at dansk landbrug kan fremvise imponerende resultater, når det gælder mælkeydelse, smågrise pr. årssø osv. På tilsvarende vis er afgrødeudbytterne betragtelige til trods for restriktionerne på gødningsanvendelsen.

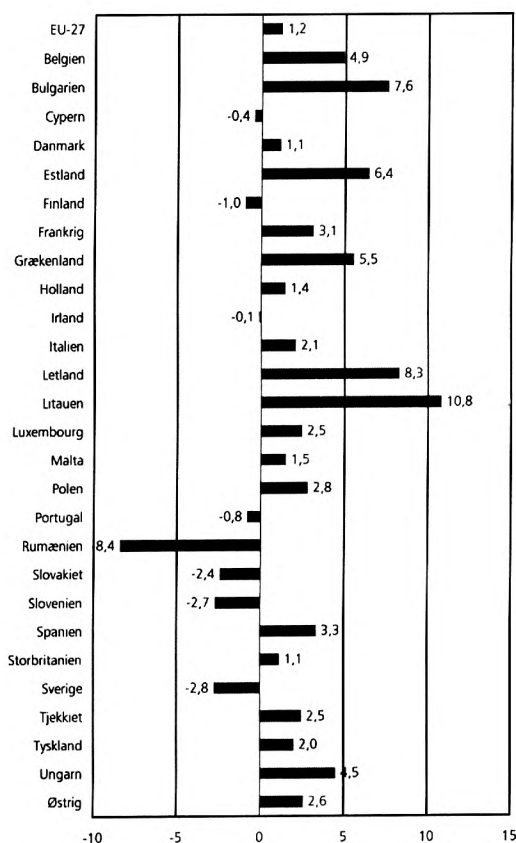
De gode resultater kommer imidlertid ikke til syne på bundlinjen. Sammenlignes forrentningen af jordbrugsaktiverne blandt de europæiske lande, lå Danmark under gennemsnittet. De danske landmænds gennemsnitlige

forrentning af jordbrugsaktiverne i årene 2005-2007 udgjorde således i gennemsnit 1,1 pct., hvorimod det tilsvarende tal for alle EU-landene androg 1,2 pct.,¹ jf. figur 1. Det er til trods for, at der indgår mange små brug i mange EU-lande, som trækker gennemsnit-

1) Den opgjorte forrentning kan ikke umiddelbart sammenlignes med de nationale opgørelser pga. afvigende regnskabsprincipper, jf. boks 1. Der er imidlertid ingen tvivl om, at dansk landbrugs tekniske formåen kun udmønter sig i et middelmådigt økonomisk resultat i forhold til de andre EU-lande.

tet ned. Frasorteres de små brug ved fx en bundgrænse på 16 ESE,² udgjorde EU-gen-nemsnittet 4,1 pct., hvorimod det danske resultat kun androg 1,3 pct. Kun Irland, Finland, Sverige og Slovakiet formåede at frembringe et ringere resultat.

Figur 1. Forrentning af jordbrugs-aktiver i selveje (gns. af 2005-07), pct.

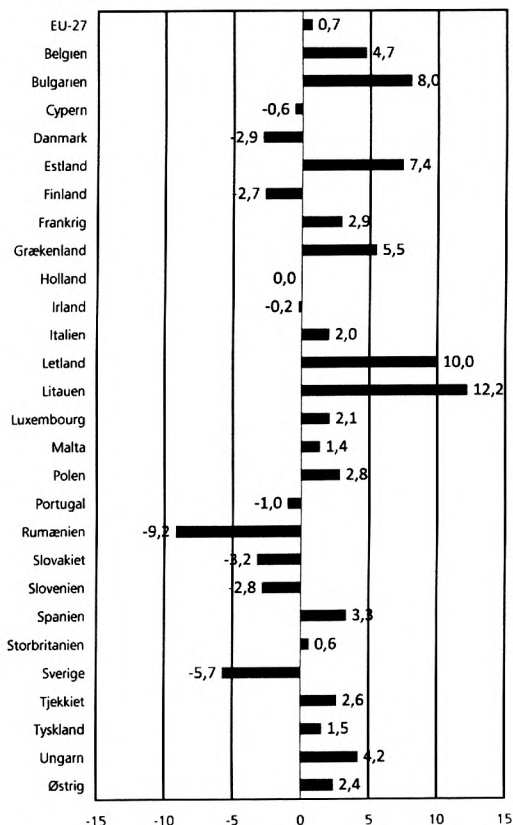
Kilde: Egne beregninger baseret på FADN Public Database.

2) 1 ESE (Europæisk StørrelsesEnhed) svarer til et standarddækningsbidrag på 1.200 Euro. Bedriftsstrukturen varierer mellem de respektive lande, hvilket kommer til udtryk i forskellige bagatelgrænser for medtagelse af en bedrift. Såfremt en stor del af den nationale produktion hidrører fra små brug, sættes den nedre grænse lavt og omvendt. Bagatelgrænsen varierer fra 0 til 16 ESE for de respektive lande. I Danmark udgør bundgrænsen 8 ESE.

Forskellen i forrentningen afspejler selv-sagt også på kort sigt forskelle i produktionen, men betragtes de tre hoveddriftsformer i Danmark – plantebrug, malkekvægbrug og svine-/fjerkræbrug – var forrentningen i Danmark i alle tilfælde mindre end EU-gen-nemsnittet. Kun resultatet fra malkekvægbrug var på samme niveau som EU-gen-nemsnittet, men for malkekvægbrug over 16 ESE var det kun Finland, Slovakiet og Sverige, som fremkom med et ringere resultat.

Det bedrøvelige resultat står ikke mål med renteniveauet. Renteniveauet kan groft indi-

Figur 2. Forrentning af egenkapita-len (gns. af 2005-07), pct.

Kilde: Egne beregninger baseret på FADN Public Database.

keres ved forholdet mellem de betalte renteomkostninger og ultimogælden. Med denne indikator udgjorde renteniveauet i EU-landene mellem 2,6 og 12,7 pct., hvor gennemsnittet i EU udgjorde 4,0 pct. og det danske niveau lå på 4,5 pct. For langt hovedparten af EU-landene lå renteniveauet over forrentningen af jordbrugsaktiverne, og konsekvenserne blev en meget lav forrentning af egenkapitalen, jf. figur 2.

For nogle lande, herunder Danmark, blev forrentningen af egenkapitalen endog negativ. Kun Slovakiet, Sverige og Rumænien præsterede et ringere resultat end det danske, og disse lande reduceredes til Slovakiet og Sverige, hvis der alene fokuseres på brug større end 16 ESE.

Ovenstående gælder ligeledes, hvis der fokuseres på hoveddriftsformerne i Danmark:

Kun få lande har en lavere forrentning af egenkapitalen end de danske landmænd, og andelen af lande indskrænkes yderligere, hvis der fokuseres på brug over 16 ESE.

Effekten af renteniveauet rammer landene forskelligt. Grækenland havde eksempelvis et renteniveau på 12,7 pct., men da de græske landmænd stort set var gældfrie, havde det en begrænset effekt på forrentningen af egenkapitalen. Anderledes forholdt det sig med de danske landmænd, idet de med 54 pct. suverænt tegner sig for den største gældprocent blandt EU-landene, jf. figur 3. Og da renteniveauet lå væsentligt over forrentningen af jordbrugskapitalen, blev den beskedne indtjening fra driften forvandlet til en negativ forrentning af egenkapitalen.

Det miserable resultat for Danmark skyldes ikke nettoudbyttet, men skal primært søges i

Boks 1. Det anvendte regnskabsprincip

De indeholdte data i FADN Public Database rummer ikke samme opløsningsgrad og afgrænsning som de nationale statistikker. Desuden er der definitoriske forskelle på nogle poster. I artiklen er der derfor anvendt nedenstående tilpasninger, som ikke kan sammenlignes med de nationale statistikker:

Bruttoudbytte excl. produkttilskud
 + Produkttilskud og generelle tilskud
 + Andet (evt. skovdrift og renteindtægter)
 = Bruttoudbytte mv. incl. generelle tilskud
 ÷ Varer og tjenester
 ÷ Afskrivninger
 ÷ Lønoms-kostninger
 ÷ Skatter og afgifter
 ÷ Brugerfamiliens vederlag
 ÷ Forpagtningsafgift
 = Nettoudbytte
 ÷ Renteomkostninger
 = Nettoudbytte efter renteomkostninger

Brugerfamiliens vederlag er i nærværende sammenhæng beregnet som den gennemsnitlige timeløn for lejet arbejdskraft multipliceret med brugerfamiliens arbejdstidsindsats.

Aktiver og passiver, ultimo:

Land- og skovbrugsjord
 + Permanente beplantninger
 + Rettigheder og kvoter
 + Driftsbygninger
 + Inventar
 + Husdyr
 + Beholdninger
 + Finansielle aktiver
 = Jordbrugsaktiver i selveje i alt
 ÷ Gæld
 = Egenkapital

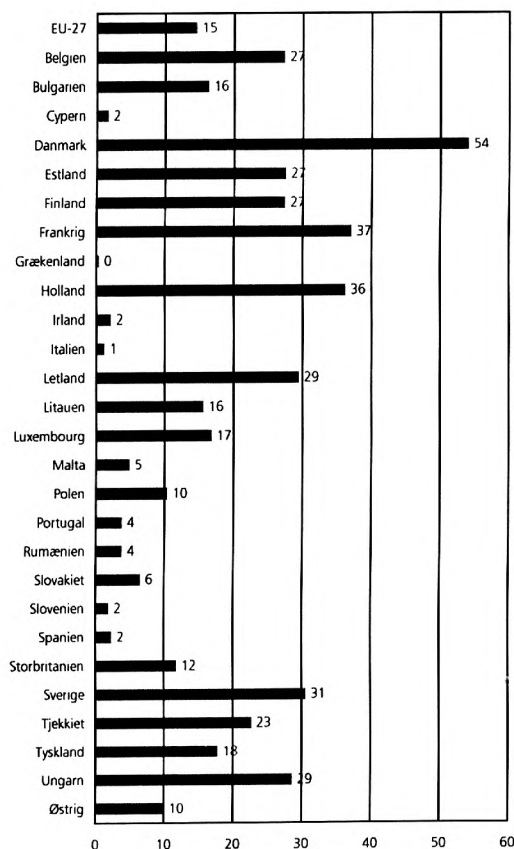
Forrentning = Nettoudbytte * 100 / Jordbrugsaktiver

Forrentning af egenkapital = Nettoudbytte efter renteomkostninger * 100 / Egenkapital

Gældsprocent = Gæld * 100 / Jordbrugsaktiver

Det har ikke været muligt meningsfyldt at udskille skovdrift/skovbrugsjord og renteindtægter/finansielle aktiver fra resultatopgørelsen/aktiverne. Sidstnævnte omfatter dog kun de fornødne finansielle aktiver til at forestå den løbende drift.

**Figur 3. Gældsprocent
(gns. af 2005-07), ultimo**

Kilde: Egne beregninger baseret på FADN Public Database.

en uforholdsmæssig stor kapitalindsats, som gør det vanskeligt at opnå en rimelig forrentning. Dette anskueliggøres nedenfor, hvor der først fokuseres på nettoudbyttet og dernæst kapitalindsatsen.

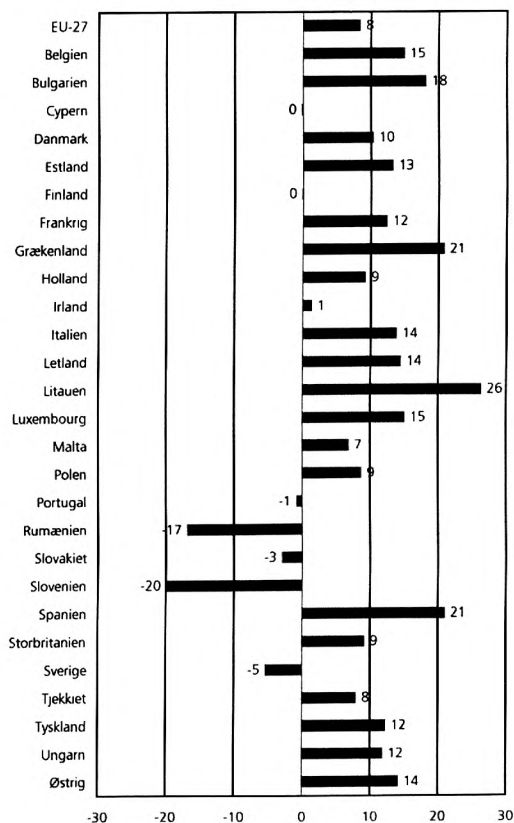
Nettoudbyttet

Nettoudbyttet mellem landene kan ikke umiddelbart sammenlignes, da de har forskellige produktionsniveauer, produktioner, omfang af lønnet arbejdskraft mv. Det er dog muligt at indikere forskelle i nettoudbyttet

ved at sammenholde nettoudbyttet før fradrag af forpagtningsafgift med bruttoudbyttet mv. incl. generelle tilskud, jf. figur 4. Her lå det danske resultat generelt lidt over middel. Det gælder ligeledes, når der alene fokuseres på malkekvægbedrifter. Plantebrugene svarede derimod til EU-gennemsnittet, hvori- mod svine-/fjerkræbrugene lå under middel.

Betragtes bedrifterne med over 16 ESE, androg nettoudbyttet før fradrag af forpagt-

Figur 4. Nettoudbyttet før forpagtningsafgift i procent af brutto-udbyttet mv. incl. generelle tilskud (gns. af 2005-07)

Kilde: Egne beregninger baseret på FADN Public Database.

ningsafgift 19 pct. af bruttoudbyttet for EU som helhed. Den tilsvarende andel for Danmark udgjorde kun 11 pct. Det væsentligt ringere resultat gælder ligeledes de danske hoveddriftsformer. Tilsyneladende er de danske bedrifter i stand til at konkurrere med de europæiske naboer i kraft af stordriftsfordele, men frasorteres de mindre bedrifter, kommer Danmark derimod til kort. Det ligger derfor også i kortene, at de danske brug til stadighed skal være større end de øvrige EU-lande, hvis konkurrenceevnen skal opretholdes.

Danmarks ringere resultat ved sammenligning af brug over 16 ESE skyldes flere forhold, men lønomkostningerne er en ikke uvæsentlig faktor. Den gennemsnitlige lønomkostning pr. time i perioden 2005-07 varierede således fra 1,0 euro pr. time i Bulgarien til 19,8 euro pr. time i Danmark. EU-gennemsnittet udgjorde 6,4 euro pr. time eller en tredjedel af det danske niveau. Generelt var forbruget af arbejdskraft imidlertid væsentligt lavere i Danmark i kraft af arbejdsrationaliseringer. Lønandelen incl. vederlag til brugerfamilien udgjorde således 'kun' 23 pct. af bruttoudbyttet excl. tilskud, hvorimod den tilsvarende andel i EU udgjorde 37 pct. Men frasorteres de mindre brug elimineres forskellene. På brugene over 16 ESE udgjorde lønandelen incl. vederlag til brugerfamilien således 22 pct. af bruttoudbyttet for såvel Danmark som EU som helhed.

Det er imidlertid ikke ensbetydende med, at det lavere arbejdskraftsforbrug fuldt ud kompenserer de større timelønninger, idet gennemsnittet dækker over forskellige sammensætninger af produktioner, som kan være mere eller mindre arbejdskraftsintensive. Fokuseres der på driftsformerne plantebrug, malkekvægbrug og svine/fjerkræbrug med

over 16 ESE, udgjorde lønandelen incl. vederlag til brugerfamilien en væsentlig større andel af bruttoudbyttet i Danmark i forhold til EU-gennemsnittet.

Kapitalindsats

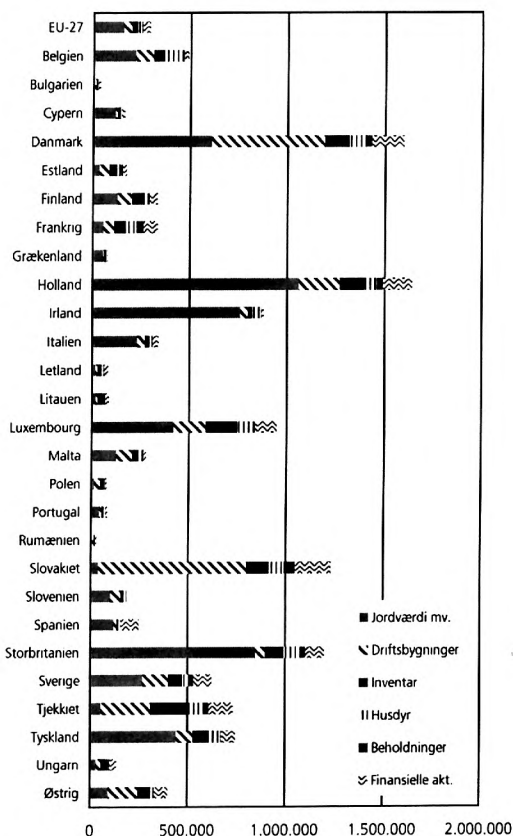
De høje timelønninger i Danmark gør det nødvendigt at tilrettelægge produktionen på en sådan måde, at arbejdstidsforbruget i Danmark er mindre end i de andre EU-lande. Ellers kan Danmark ikke konkurrere. Nedbringelse af arbejdstidsforbruget håndteres ofte ved at mekanisere/automatisere produktionen. Disse tiltag forudsætter investeringer, som ofte kun er lønsomme ved stordrift. Opretholdelse af Danmarks konkurrenceevne forudsætter derfor en større kapitalindsats. Dels i kraft af substitutionen af arbejdskraft, dels i kraft af bedriftsstørrelsen.

Betragtes den gennemsnitlige kapitalindsats pr. bedrift, var det kun i Holland, hvor kapitalindsatsen var større end i Danmark. Hvor kapitalindsatsen i EU-27 lå på knap 0,3 mia. euro pr. bedrift, udgjorde den tilsvarende andel i Danmark 1,6 mio. euro eller 5,5 gange større, jf. figur 5. Nettoudbyttet i Danmark var imidlertid også væsentligt større end EU-gennemsnittet (5,2 gange større), og følgelig lå forrentningen i Danmark kun lidt under EU-gennemsnittet.³

Langt størsteparten af kapitalindsatsen var knyttet til jord og driftsbygninger. Andelen af kapitalindsatsen i selveje spændte fra 33 pct. i Frankrig til 91 pct. i Irland med et EU-gen-

3) Sammenlignes brugene over 16 ESE optrådte Danmark med den allerstørste kapitalindsats, som var 3,2 gange større end EU-gennemsnittet. Nettoudbyttet var derimod 3 pct. mindre end EU-gennemsnittet. Ergo blev forrentningen i Danmark (1,3 pct.) væsentligt lavere end i EU som helhed, hvor forrentningen udgjorde 4,1 pct.

Figur 5. Jordbrugsaktiver i selveje ultimo (gns. af 2005-07). Euro pr. bedrift

Anm. Jordværdien er incl. skov, permanente beplantninger og rettigheder.

Kilde: Egne beregninger baseret på FADN Public Database.

nemsnit på 67 pct. I Danmark udgjorde andelen 75 pct. Ved vurderingen af vægten af den faste ejendom skal det også tages i betragtning, at omfanget af forpagtning svingede fra 17 pct. i Irland til 96 pct. i Slovakiet med et EU-gennemsnit på 52 pct. I Danmark lå forpagtningsandelen på 27 pct. af det drevne landbrugsareal. Ses der bort fra ejerskabet, er det altså en betragtelig del af den fornødne kapital til at frembringe landbrugsproduktionen, som er bundet i fast ejendom.

Der skal dog også tages hensyn til, at der i den faste ejendom indgår skovdrift i nogle lande, som er mere ekstensiv end landbrugsproduktion. Skovdriften beslaglagde 0-53 pct. af jorden i de respektive lande med et EU-gennemsnit på 4 pct. For nogle lande var landbrugskapitalindsatsen derfor mindre end angivet i figur 5, men det rykker ikke ved det forhold, at langt størsteparten af landbrugskapitalen var bundet i fast ejendom.

Ses der nærmere på den faste ejendom, er der ingen tvivl om, at jorden tegner sig for den største post. Undtagelserne er Danmark og Slovakiet, og for sidstnævnte hænger det sammen med, at 96 pct. af jorden var tilforpagtet. For Danmarks vedkommende, hvor den faste ejendom var baseret på ejendomsværdien, hænger det sandsynligvis sammen med en ukorrekt differentiering på grundværdi og forskelsværdi.⁴

Kapitalindsatsen vil selvsagt variere alt afhængig af produktionssammensætning, produktionsvolumen, teknologisk stadie, evt. anvendelse af maskinstation og leasing samt omfanget af forpagtning. Endvidere griber skovdrift forstyrrende ind i billedet, da såvel indtjeningen fra skovdriften som jordværdien fra skov ikke er udskilt af regnskaberne.

For at eliminere effekten af produktions-sammensætningen, produktionsvolumen og

4) Gradueringen af ejendomsværdien på grundværdi og forskelsværdi giver hyppigt anledning til diskussion af grundlaget. I nærværende sammenhæng er jordværdien incl. permanente beplantninger og rettigheder opgjort til 11.075 Euro pr. ha for Danmark i perioden 2005-07. Anslås det, at 1 Euro svarer til 7,50 kr., giver det en gennemsnitspris på ca. 83.000 kr. pr. ha. Til sammenligning blev landbrugsejendomme med over 100 ha i almindelig fri handel i den belyste periode solgt for 177.500 kr. pr. ha, jf. Danmarks Statistik (www.statistikbanken.dk/EJEN77). Selv om dette beløb også indeholder driftsbygninger, vurderes de 83.000 kr. at være i underkanten.

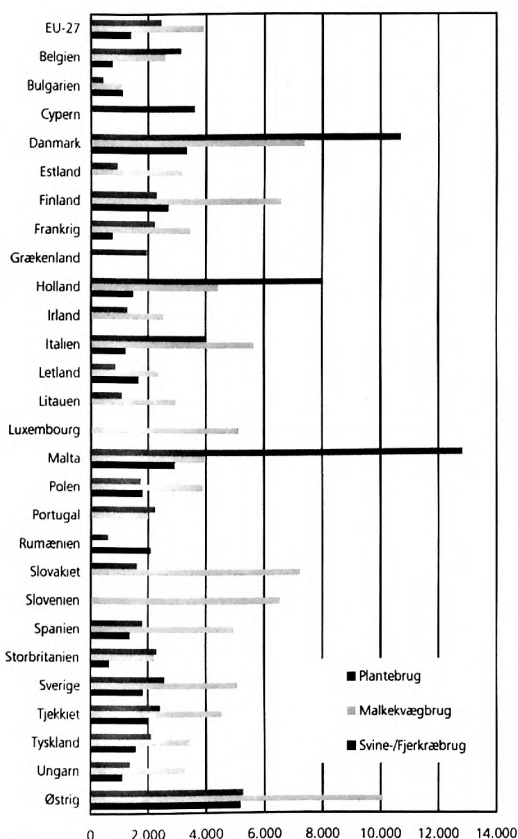
omfanget af forpagtning er kapitalindsatsen indikeret pr. ha / Livestock Unit (LU)⁵ i figur 6 og 7 for de tre hoveddriftsformer. Der er her skelnet mellem jordkapitalen og den øvrige kapital, idet førstnævnte kun omfatter det drevne landbrugsareal i selveje, hvorimod resten af kapitalen er knyttet til den samlede produktion.

Opgørelsen er alene foretaget for brug over 16 ESE, dels for i nogen grad at eliminere effekten af produktionsvolumen, dels for at få så rene brugstyper som muligt. Det fratrækker muligheden for at sammenligne gennemsnitlige brug på EU-niveau, men intentionen er her alene at give et mere nuanceret billede af landbrugets kapitalindsats.

Skovdriften kan ikke elimineres, og da jordværdien beregnes pr. ha landbrugsjord, vil jordværdien være for høj i de lande, hvor der forekommer skovdrift på landbrugsbedrifterne. For at komme uden om problemet anvendes forpagtningsafgiften som indikator for jordkapitalen, da det må formodes, at det er de færreste skovarealer, som forpagtes.

Uanset hvilken af de tre driftsformer, som der fokuseres på, havde Danmark den næsthøjeste kapitalindsats i form af driftsbygninger, inventar, husdyr, beholdninger og finansielle aktiver pr. ha/LU. De danske plantebrug blev kun overgået af Malta, og husdyrgrørene blev overgået af Østrig. I forhold til EU-

Figur 6. Jordbrugsaktiver i selveje excl. jord pr. ha drevet landbrugsjord/Livestock Unit for brug > 16 ESE (gns. af 2005-07), Euro pr. ha/LU

Anm. Kapitalindsatsen for plantebrug er opgjort pr. ha og pr. LU for malkekvæg- og svine-/fjerkræbrug.

Kilde: Egne beregninger baseret på FADN Public Database.

gennemsnittet var kapitalindsatsen godt 4 gange så stor for de danske plantebrug og omkring 2 gange så stor for de danske husdyrbrug. Denne forskel skal også ses i sammenhæng med, at de danske plantebrug på over 16 ESE var lidt mindre end EU-gennemsnittet, hvorimod de danske husdyrbrug over 16 ESE var mere end dobbelt så store som EU-gennemsnittet.

5) I FADN'en opgøres husdyrholdet i såkaldte Livestock Units (LU), som intet har at gøre med de danske dyreenheder, der anvendes i en miljømæssig sammenhæng. For at undgå forvekslinger anvendes derfor det engelske udtryk – Livestock Units eller forkortelsen LU. De vigtigste omregningsfaktorer til LU er 0,4 for kalve indtil 1 år, 0,7 for ungvæg fra 1-2 år, 0,8 for kvier over 2 år, 1,0 for køer og tyre, 0,5 for søer, 0,027 for smågrise, 0,3 for slagtesvin og orner, 0,007 for slagtekyllinger, 0,014 for høner og 0,03 for andet fjerkræ.

Det er især driftsbygningerne, som foranlediger det høje niveau, jf. tabel 1, og som tidligere anført, er det diskutabelt, om der er foretaget en korrekt graduering af ejendomsværdien på grundværdi og forskelsværdi. Det gælder imidlertid også for de øvrige kategorier, at kapitalindsatsen pr. enhed i såvel de danske plantebrug som de danske husdyrbrug var væsentlig større end EU-gennemsnittet. Der er derfor ingen tvivl om, at kapitalindsatsen til de danske brug hører til i den absolut høje ende.

Som det fremgår af tabel 1, var arbejdstidsforbruget 40-50 pct. lavere pr. enhed på de danske brug i forhold til EU-gennemsnittet. Med aljens bagside er en større indsats af

maskiner og inventar. Ved sammenligningen skal det dog tages i betragtning, at planteavlen kan omfatte mange forskellige produktioner med forskellig arbejdsintensitet og mekaniseringspotentialer. Hertil kommer, at en del af arbejdet kan være udført af maskinstation. Tilsvarende forskelle gælder også malkekvægbrugene, hvor fx outsourcing af opfødning af slagtekalve er typisk i Danmark, ligesom der kan være forskelle i forekomsten af kviehoteller og produktion af grovfoder i de respektive lande. Og for svine-/fjerkræbrugene skal det tages i betragtning, at der i Danmark er en højere andel af svineproducenter blandt svine-/fjerkræbrugene. Disse aspekter skal også

Tabel 1. Jordbrugsaktiver i selveje excl. jord pr. ha drevet landbrugsjord/Livestock Unit for brug > 16 ESE (gns. af 2005-07)

	Plantebrug		Malkekvægbrug		Svine-/Fjerkræbrug	
	EU-27	Danmark	EU-27	Danmark	EU-27	Danmark
<i>Bedriftsspecifikation</i>						
Gns. økonomisk str., ESE	74	72	72	191	141	385
Arbejdstidsforbrug, timer	4.345	2.249	4.357	4.549	5.288	7.343
Landbrugsareal, ha	104	87	60	110	31	120
Kornareal, ha	58	56				
Hvedeudbytte, hkg/ha	56	65				
Husdyrenheder i alt, LU	15	34	89	191	348	778
Malkekobestand, LU			52	116		
Svine-/fjerkræbestand, LU					344	777
Mælkeydelse, kg pr. ko			6.408	8.125		
<i>Landbrugsaktiver, euro pr. ha/LU</i>						
Driftsbygninger	599	6.449	1.278	4.277	620	1.936
Inventar	689	1.227	770	1.078	194	494
Husdyr	101	638	909	768	283	411
Beholdninger	167	393	68	273	16	46
Finansielle aktiver	895	1.985	878	967	282	434
I alt	2.451	10.692	3.903	7.362	1.395	3.321

Anm. Kapitalindsatsen for plantebrug er opgjort pr. ha og pr. LU for malkekvæg- og svine-/fjerkræbrug.
Kilde: Egne beregninger baseret på FADN Public Database.

tages i betragtning ved sammenligningen af husdyrkapitalen.

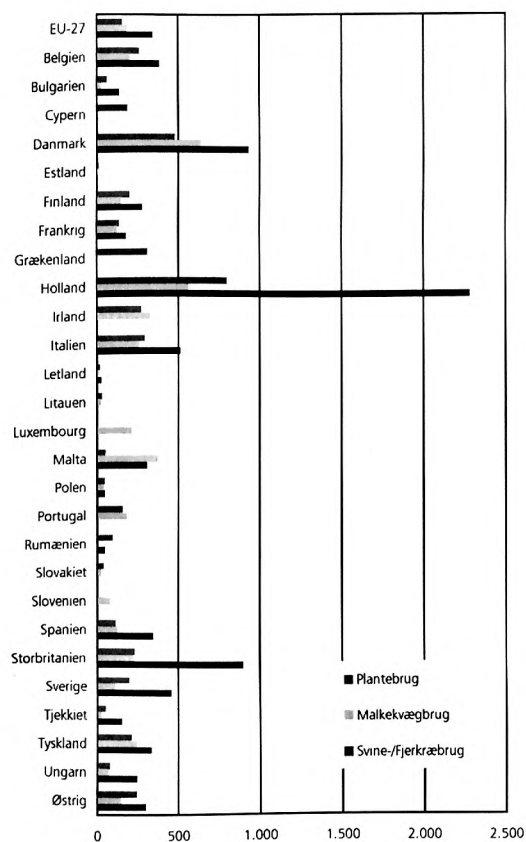
Selv om der er problemer ved at sammenligne de enkelte kapitalelementer, jf. bemærkningerne ovenfor, så synes den større danske kapitalindsats ikke i særdeleshed at være foranlediget af en større inventarkapital. De procentuelle forskelle i de respektive kapitalelementer i tabel 1 er således mindst lige så store for de andre kapitalelementer. Det var ellers forventet, da arbejdsrationaliseringer primært afspejles i en større inventarkapital.

Jordværdien må ligeledes forventes at ligge i den høje ende. Sammenholdes forpagtningsværdien pr. ha for de respektive lande, blev Danmark kun overgået af Holland, jf. figur 7. Da omfanget af gårdforpagtninger i Danmark er begrænset, er det derfor meget sandsynligt, at jordkapitalen hørte til blandt de højeste i EU. Den høje forpagtningsafgift er i skærende kontrast til forrentningen.

Den høje jordværdi er imidlertid ikke det eneste element i en stor kapitalindsats. I den belyste periode varierede omfanget af forpagtning fra 17 til 96 pct. med et EU-gennemsnit på 52 pct. I Danmark udgjorde tilforpagtningen kun 27 pct. af landbrugsarealet. Dvs. at den lave forpagtning ligeledes bidrog til en øget kapitalindsats.

Det kan altså konstateres, at jordbrugskapitalen på næsten alle punkter lå højere end hovedparten af de øvrige EU-lande. Det gælder ligeledes, hvis der korrigeres for bedriftsstørrelse og forpagtning samtidig med, at der fokuseres på de tre hoveddriftsformer i Danmark. Det kan samtidig konstateres, at det ikke primært er foranlediget af inventarkapitalen, skønt substitutionen af arbejdskraft med maskiner især vil afspejle sig i en større inven-

Figur 7. Forpagtningsafgiften pr. ha for brug > 16 ESE (gns. af 2005-07), Euro pr. ha

Kilde: Egne beregninger baseret på FADN Public Database.

tarkapital. Inventarkapitalens andel af den samlede kapital i Danmark var da også mindre end EU-gennemsnittet. I Danmark udgjorde inventarkapitalen således 8 pct. af den samlede jordbrugskapital, hvorimod EU-gennemsnittet lå på 10 pct. Den lavere andel gælder også hoveddriftsformerne plantebrug og malkekævgbrug, hvorimod svine-/fjerkræbrugene i Danmark lå 1 pct. point over EU-gennemsnittet. Kapitalindsatsen i Danmark må derfor beskrives som uforholdsmæssig stor.

Konklusion

Ovenstående analyse er alene baseret på et treårigt gennemsnit. Desuden er de anvendte regnskaber af forskelligartet kvalitet, skøn det er tilstræbt at anvende ensartede regnskabsprincipper. Konklusioner skal derfor drages med varsomhed. Ikke desto mindre synes det rimeligt på baggrund af sammenligningerne at konkludere,

- at Danmark kun formåede at frembringe en middelmådig forrentning af jordbrugsaktiverne i selveje, når man sammenligner med andre EU-lande. Og når resultatet ikke var ringere, skyldes det, at mange af de europæiske landbrug havde meget små brug uden stordriftsfordele. Reduceres analysen til brug med over 16 ESE, havnede Danmark i den femtedel af EU-lande med den ringeste forrentning. Disse betragtninger gælder også, når der fokuseres på hoveddriftsformerne i Danmark – plantebrug, malkekvægbrug og svine/fjerkræbrug. Kun for malkekvægbrug svarede forrentningen nogenlunde til EU-gennemsnittet, men blandt malkekvægbrug over 16 ESE var der kun 3 lande med et ringere resultat.
- at den danske forrentning af egenkapitalen tangerede bunden af EU-lande. Det gjaldt for samtlige brug, herunder hoveddriftsformerne i Danmark, og især for brug over 16 ESE. Det skyldes, at Danmark suverænt havde den største gældsprocent i EU. Gældsprocenten er ikke et problem i sig selv, men da forrentningen af jordbrugsaktiver i selveje var mindre end renteniveau-

et, bidrog gældsprocenten til, at det økonomiske resultat blev forværret.

- at den ringe rentabilitet kun i nogen grad skyldes nettoudbyttet. Nettoudbyttet før fradrag af forpagtningsafgiften pr. produceret enhed i Danmark var således af nogenlunde sammen størrelsesorden som EU-gennemsnittet, hvis der fokuseres på de tre hoveddriftsformer i Danmark. Nok trak de høje danske lønninger nedad, men mekaniseringer/automatiseringer muliggjort af stordrift betød samtidig, at arbejdskraftsforbruget var mindre. Elimineres stordriftsfordelene eksemplificeret ved kun at medregne brug over 16 ESE, får lønomkostningen i Danmark en større vægt, hvilket også afspejlede sig i nettoudbyttet.
- at den uforholdsmæssige store kapitalindsats i særdeleshed bidrog til en lav rentabilitet. Den danske kapitalindsats var forventelig større end hovedparten af de andre EU-lande, dels i kraft af størrelse, dels i kraft af en højere grad af mekanisering/automatisering og dels i kraft af et lavere omfang af forpagtning. Men selv om der tages højde for disse aspekter, var kapitalindsatsen fortsat uforholdsmæssig stor, hvorved rentabiliteten blev under gennemsnittet. Der er flere af kapitalelementerne, som er uforholdsmæssige store, men fokus skal her især rettes mod den faste ejendom, som tegnede sig for 75 pct. af jordbrugskapitalen. Det er således tankevækkende, at jordkapitalen – indikeret ved forpagtningsafgiften – kun overgås af Holland, skønt forrentningen hører til blandt de laveste i EU.

Kilder

FADN Public Database (<http://ec.europa.eu/agriculture/rca/database/database.cfm>).

Danmarks Statistik (www.statistikbanken.dk/-EJEN77).